

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL
MERTHYR TUDFUL

**ADRODDIAD
CYDRADDOLDEB
BLYNYDDOL
2019-2020**

Cyngor Bwrdeistref Sirol
MERTHYR TUDFUL
MERTHYR TYDFIL
County Borough Council

CYNNWYS

RHAGAIR	Tud 3
CYFLWYNIAD A CHEFNDIR	Tud 4
ASESU PERFFORMIAD - CRYNODEB O GYNNYDD YN ERBYN CYFLAWNI AMCANION CYDRADDOLDEB Y CYNGOR	Tud 8
YMWYBYDDIAETH O'R GWEITHWYR	Tud 22
DATA'R GWEITHLU	Tud 23
CAFFAEL	Tud 24
CYNLLUN CYDRADDOLDEB STRATEGOL 2020-2024	Tud 25
MANYLION CYSWLLT	Tud 28

RHAGAIR

Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol (CBS) Merthyr Tudful yn falch o gyflwyno'r pedwerydd Adroddiad Blynyddol ar gyfer ei Gynllun Cydraddoldeb Strategol 2016-2020. Paratowyd y Cynllun Cydraddoldeb Strategol hwn yn unol â gofynion Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 ac fe'i cymeradwywyd gan y Cyngor ar 23^{ain} Mawrth 2016.

Trwy'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol mae'r Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol hwn ar gyfer 2019-2020 yn dyst i ymdrech barhaus y Cyngor i ddatblygu ei agenda cydraddoldeb a chyflawni ein Gweledigaeth Cydraddoldeb ar gyfer Merthyr Tudful, sef:

Man lle mae amrywiaeth yn cael ei werthfawrogi a'i barchu a lle gall pawb gymryd rhan, ffynnu a chael y cyfle i gyflawni eu potensial yn rhydd rhag gwahaniaethu a rhagfarn.

Mae'r Cyngor yn gweithio tuag at gyflawni'r Weledigaeth hon drwy ein rôl fel arweinydd cymunedol, darparwr gwasanaeth, comisiynydd, cyflogwr a thrwy weithio mewn partneriaeth i leihau anghydraddoldebau a gwella lles y fwrdeistref sirol.

CYFLWYNIAD A CHEFNDIR

Deddf Cydraddoldeb 2010

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 (y Ddeddf) yn dwyn ynghyd a disodli'r deddfau gwrth-wahaniaethu blaenorol mewn un Ddeddf. Mae'n symleiddio ac yn cryfhau'r gyfraith, yn dileu anghysonderau ac yn ei gwneud hi'n haws i bobl ddeall a chydymffurfio ag ef. Daeth mwyafrif y Ddeddf i rym ar 1^{af} Hydref 2010.

Mae'r Ddeddf yn cynnwys dyletswydd cydraddoldeb sector cyhoeddus newydd (y 'ddyletswydd gyffredinol'), gan ddisodli'r dyletswyddau ar wahân blaenorol ar gydraddoldeb hil, anabledd a rhyw. Daeth hyn i rym ar 5^{ed} Ebrill 2011.

Mae'r ddyletswydd gyffredinol newydd yn cwmpasu'r nodweddion gwarchodedig canlynol:

- Ailbennu Rhywedd
- Anabledd
- Beichiogrwydd a Mamolaeth
- Crefydd neu gred – gan gynnwys diffyg cred
- Cyfeiriadedd rhywiol
- Hil – gan gynnwys tras ethnig neu genedlaethol, lliw na chenedligrwydd
- Oedran
- Priodas a Phartneriaeth Sifil
- Rhyw (Rhywedd)

Mae'n berthnasol i briodas a phartneriaeth sifil, ond dim ond mewn perthynas â'r gofyniad i roi sylw dyledus i'r angen i ddileu gwahaniaethu.

Beth yw'r ddyletswydd gyffredinol?

Nod y ddyletswydd gyffredinol yw sicrhau bod awdurdodau cyhoeddus a'r rhai sy'n cyflawni swyddogaeth gyhoeddus yn ystyried sut y gallant gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a chysylltiadau da yn eu gweithgareddau o ddydd i ddydd. Mae'r ddyletswydd yn sicrhau bod ystyriaethau yn cael eu cynnwys yng nghynllun polisiâu a chyflawniad gwasanaeth, a'u bod yn cael eu cadw dan arolwg. Bydd hyn yn sicrhau gwell deilliannau i bawb.

Wrth wneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau, rhaid i ni ystyried y canlynol:

- Dileu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac ymddygiad arall y mae'r Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn ei wahardd
- hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt.
- Meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt yn rhannu'r nodwedd honno.

Y Dyletswyddau Penodol yng Nghymru

Pwrrpas cyffredinol y dyletswyddau penodol yng Nghymru yw helpu cyrff cyhoeddus wrth iddynt weithredu'n unol â'r ddyletswydd gyffredinol, ac i gefnogi tryloywder.

Mae'r dyletswyddau penodol wedi'u pennu gan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011. Daeth y dyletswyddau penodol yng Nghymru i rym ar 6^{ed} Ebrill 2011.

Mae'r dyletswyddau penodol yng Nghymru yn ymwneud â'r canlynol:

- Amcanion
- Cynlluniau Cydraddoldeb Strategol
- Ymgysylltu
- Asesu effaith
- Gwybodaeth gydraddoldeb
- Gwybodaeth gyflogaeth
- Gwahaniaethau cyflog
- Hyfforddiant staff
- Caffael
- Adroddiad blynyddol
- Cyhoeddi
- Adroddiadau gan Weinidogion Cymru
- Adolygiad
- Hygyrchedd

Cynllun Cydraddoldeb Strategol

Roedd y dyletswyddau penodol yng Nghymru yn cynnwys gofyniad i gyrff rhestredig ddatblygu a chyhoeddi Cynllun Cydraddoldeb Strategol bob pedair blynedd.

Fel rhan o'r adolygiad o Gynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor nodwyd bod Gweledigaeth Cydraddoldeb ar gyfer Merthyr Tudful yn hanfodol er mwyn nodi uchelgais y Cyngor i ddileu gwahaniaethu/aflonyddu, hyrwyddo cydraddoldeb a meithrin cysylltiadau da.

Mae'r Weledigaeth Cydraddoldeb ganlynol wedi cael ei datblygu ar gyfer Merthyr Tudful.

Ein gweledigaeth ar gyfer cydraddoldeb ym Merthyr Tudful yw;

"Man lle y gwerthfawrogir ac y perchir amrywiaeth a lle y gall pawb gymryd rhan, ffynnu a chael y cyfle i gyflawni eu potensial yn rhydd rhag gwahaniaethu a rhagfarn."

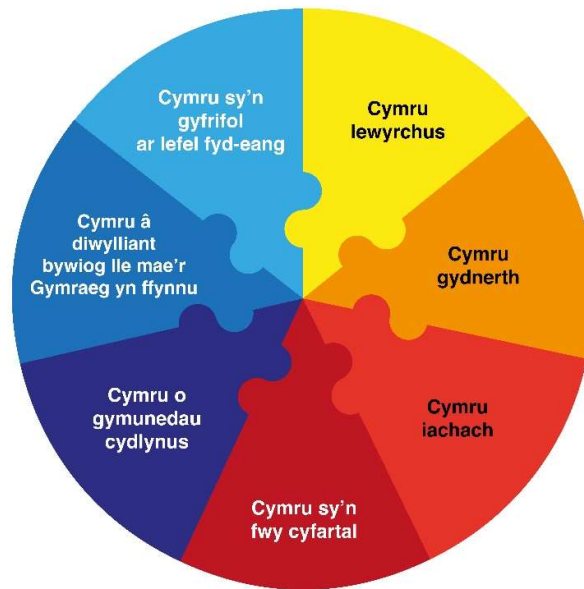
Ategir y Weledigaeth hon gan y pedwar Amcan Cydraddoldeb canlynol (a restrir yn y tabl isod) a nodir yng Nghynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor ar gyfer 2016-2020. Cymeradwywyd y Cynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2016-2020 gan y Cyngor ar y 23^{ain} o Fawrth 2016.

Themâu	Amcanion Cydraddoldeb
Ymgysylltu Cymunedol	<u>Amcan Cydraddoldeb 1</u> Rhoi llais Dinasyddion wrth wraidd y broses o wneud penderfyniadau lleol fel bod eu cyfraniad yn cael ei ddeall, ei gydnabod a'i ddefnyddio i helpu'r Cyngor i ddeall ac ymateb i anghenion ei gymunedau.
Codi Ymwybyddiaeth o Gydraddoldeb	<u>Amcan Cydraddoldeb 2</u> Cefnogi a hwyluso cyfleoedd hyfforddi a dysgu Cydraddoldeb fel bod staff ar bob lefel, Cynghorwyr a phartneriaid yn cydnabod ac yn ymgorffori Cydraddoldeb fel rhan o'u rôl.
Deall ein Staff a'n Cymunedau	<u>Amcan Cydraddoldeb 3</u> Datblygu systemau monitro cadarn i gasglu, coladu, monitro a chyhoeddi data cydraddoldeb ar ein gweithwyr a'n cwsmeriaid, a fydd yn helpu'r Cyngor i sicrhau ei fod yn darparu gwasanaethau teg a hygyrch.
Rhyw/Cyflog Cyfartal	<u>Amcan Cydraddoldeb 4</u> Sicrhau uniondeb o ran cyflog ar draws Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.

Caiff yr Amcanion Cydraddoldeb hyn eu cyflawni drwy Gynllun Gweithredu a nodir yn y Cynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2016-2020.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae Gweledigaeth ac Amcanion Cydraddoldeb y Cyngor ar gyfer 2016-2020 yn cefnogi Amcanion Llesiant y Cyngor a'r saith Nod Llesiant (a ddangosir yn y diagram isod) ac yn cysylltu â'r pum ffordd o weithio (yr Egwyddor Datblygu Cynaliadwy) a nodir yn y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Hirdymor

Pwysigrwydd sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion tymor byr a'r angen am ddiogelu'r gallu i ddiwallu anghenion tymor hir hefyd.

Atal

Sut gall gweithredu i atal problemau rhag digwydd neu waethygu helpu cyrff cyhoeddus i gyflawni eu hamcanion.

Integreiddio

Ystyried sut gall amcanion llesiant y corff cyhoeddus effeithio ar bob un o'r nodau llesiant, ar bob un o'u hamcanion eraill, neu ar amcanion cyrff cyhoeddus eraill.

Cydweithio

Gallai cydweithredu ag unrhyw berson arall (neu wahanol adrannau yn y corff ei hun) helpu'r corff i fodloni ei amcanion llesiant.

Cynnwys

Pwysigrwydd cynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau llesiant, a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal maent yn ei gwasanaethu.

ASESU PERFFORMIAD CRYNODEB O'R CYNNYDD YN ERBYN CYFLAWNI AMCANION CYDRADDOLDEB Y CYNGOR

Mae'r cynnydd a wnaed o ran cyflawni Amcanion Cydraddoldeb y Cyngor ar gyfer 2019-2020 wedi bod fel a ganlyn:

Trosedd Casineb/Gwahaniaethu

Rydym yn parhau i ymgysylltu'n rheolaidd â grwpiau sy'n agored i aflonyddu a/neu brofi tensiynau cymunedol, yn enwedig mewn perthynas â Brexit. Grwpiau fel dinasyddion yr UE, cymunedau PDdLIE a grwpiau nodweddion gwarchodedig eraill. Yn ystod 2019 ymwelodd y Swyddogion Cydlyniant Cymunedol â phob busnes o leiafrifoedd ethnig, pob llyfrgell a phob meddygfa ar draws rhanbarth Cwm Taf i ymgysylltu ag unrhyw aelodau o'r gymuned sy'n agored i niwed. Siaradodd swyddogion â'r staff am ymgysylltu ag unrhyw berson neu grŵp lleiafrifol/agored i niwed y gallent ddod ar ei draws. Buont hefyd yn siarad â hwy am Gynllun Setliad yr UE, troseddau casineb ac yn gadael posteri gwybodaeth i'w harddangos yn eu hadeiladau.

Cynhelir stondinau Cydlyniant Cymunedol mewn ardaloedd lleol o ddiddordeb yn rheolaidd, weithiau mewn partneriaeth â'r Tîm Diogelwch Cymunedol. Mae hyn yn caniatáu i broffil y tîm Cydlyniant Cymunedol gael ei godi ac i sgwrsio â phobl leol am gydlyniant. Mae cyswllt rheolaidd yn cael ei wneud â ffigurau allweddol yn y cymunedau lleol ac rydym yn archwilio unrhyw bryderon y maent yn eu codi.

Mynychir cyfarfodydd y Grŵp Gwasanaethau Gwarchodedig yn fisol ar draws Cwm Taf lle caiff gwybodaeth ei rhannu rhwng nifer o wahanol bartneriaid ynghylch troseddau casineb a thensiynau cymunedol. Mae hyn yn ein galluogi i lunio dull amlasiantaethol o fynd i'n afael â materion. Cynhaliodd y tîm Cydlyniant gyfarfodydd hefyd gyda Swyddog Cydraddoldeb ac Amrywiaeth newydd Comisiynydd Annibynnol yr Heddlu a Throseddu. Cynhaliwyd trafodaethau ynghylch yr hyn y mae'r tîm wedi bod yn ei wneud a pha feysydd a allai ddefnyddio sylw pellach a mwy o ymgysylltu.

Ar gyfer Wythnos Genedlaethol Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb ym mis Hydref 2019, trefnwyd wythnos o ddigwyddiadau ac ymgysylltu i godi ymwybyddiaeth ac annog adrodd am droseddau casineb. Cynhaliwyd cyfanswm o 29 o ddigwyddiadau ar draws ranbarth Cwm Taf. Cymerodd cyfanswm o 451 o drigolion ran yn ein harolygon troseddau casineb ac fe wnaethom ymgysylltu â nifer lawer mwy ar sail fwy anffurfiol. Ymddangosodd swyddogion hefyd ar orsaf radio leol, GTFM, yn ystod y cyfnod gwyh i drafod troseddau casineb, sut i roi gwybod amdano a hyrwyddo'r sioeau teithiol sy'n cael eu cynnal ar draws CBS Merthyr Tudful a Chyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf. Mae gan y slot amser brig gyfartaledd o 40,000 o wrandawyr ac mae gan GTFM dros 20,000 o ddilynwyr ar y cyfryngau cymdeithasol. Daeth yr wythnos i ben gyda digwyddiadau ar y teledu a gynhaliwyd yng Nghlwb Rygbi Pontypridd a Chlwb Rygbi Merthyr. Argraffodd y ddau glwb wybodaeth am Wythnos Genedlaethol Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb yn eu rhaglenni. Tynnwyd lluniau hefyd gyda'r tîm pêl-droed, aelodau'r tîm cydlyniant, aelodau etholedig a Heddlu De Cymru gyda'r faner 'Cewch Eich Clywed'. Buom yn

gweithio ochr yn ochr â Heddlu De Cymru i arddangos y car 'Balchder' mewn dau leoliad allweddol ar draws Cwm Taf. Cafodd hyn lawer o ddiddordeb gan y cyhoedd a dechreuodd lawer o sgysiau cadarnhaol am droseddau casineb.

Cysylltwyd ag eglwysi yn ardal Cwm Taf ac roedd tri yn cynnwys neges ysgrifenedig yn eu cylchlythyr wythnosol ynglŷn â throseddau casineb a sut i roi gwybod amdano.

Mae'r Cyngor yn parhau i fonitro tensiynau cymunedol. Mae'r gwaith dan sylw yn cynnwys:

- Gweithio'n agos gyda Heddlu De Cymru i fonitro tensiynau a chreu negeseuon cadarnhaol cyson drwy'r cyfryngau.
- Cysylltu'n rheolaidd ag unigolion/asiantaethau partner allweddol o amrywiaeth o gymunedau i fesur teimladau a lefelau tensiwn. Yn ystod cyfnodau o ddigwyddiadau arwyddocaol, megis gwyliau crefyddol, mae ein tîm Cydlyniant Cymunedol yn gweithio ochr yn ochr ag asiantaethau partner a'r gymuned i gefnogi, tawelu meddyliau a diogelu'r cyhoedd.
- Coladu a rhannu manylion digwyddiadau a sefyllfaoedd sy'n debygol o effeithio ar densiynau cymunedol. Hefyd i ystyried digwyddiadau yn y dyfodol sydd â'r potensial i godi tensiynau. Gallai'r rhain gynnwys arddangosiadau lleol wedi'u cynllunio gan grwpiau eithafol, digwyddiadau diwylliannol, gosodiadau chwaraeon, neu ddigwyddiadau cenedlaethol a rhyngwladol.
- Mynychu cyfarfodydd 'Partneriaid a Chymunedau Gyda'n Gilydd' Lleol (sef y PACT) ledled Cwm Taf, lle mae cysylltiadau â grwpiau cymunedol lleol ac aelodau wedi'u sefydlu. Rydym yn parhau i gadw mewn cysylltiad â Swyddogion Cymorth Cymunedol yr Heddlu sy'n rhedeg y grwpiau'n rheolaidd i gadw llygad ar unrhyw densiynau cymunedol.
- Darparu adroddiadau monitro tensiwn rheolaidd drwy sianeli y cytunwyd arnynt, gan gynnwys crynodebau rheolaidd i Lywodraeth Cymru.
- Cynhelir cyfarfod o'r Grŵp Cydlyniant Cymunedol bob tri mis, a thrafodir unrhyw densiynau posibl sy'n codi. Caiff ffigurau a data troseddau casineb dros y tri mis a chwe mis diwethaf eu monitro i nodi unrhyw dueddiadau neu fannau problemus posibl. Cynhyrchir adroddiad Heddlu De Cymru hefyd ar gyfer pob aelod sy'n dangos ffigurau a data a gasglwyd. Mae Cymorth i Ddioddefwyr a Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth hefyd yn eistedd ar y grŵp hwn, felly mae'r holl ffigurau'n cael eu cymharu o ffynonellau lluosog i gael darlun mwy cynhwysol.
- Cynnal cyfarfodydd wythnosol gyda'r Tîm Diogelwch Cymunedol yn Heddlu De Cymru i drafod unrhyw densiynau posibl.
- Cynnal "Heidiau Tîm" wythnosol rhwng Timau Diogelwch Cymunedol o fewn yr Awdurdodau Lleol i drafod unrhyw faterion.
- Cynnal cyfarfodydd tîm wythnosol gyda'r Cydlynnydd Cydlyniant Cymunedol a Swyddogion Cydlyniant Cymunedol er mwyn rhannu manylion unrhyw ddigwyddiadau sy'n dod i'r amlwg, yn enwedig gan fod paratodau'n cael eu gwneud ar gyfer tensiynau posibl ar ddiwrnod y DU yn gadael yr UE.
- Mae stondinau ymwybyddiaeth troseddau casineb mewn colegau a mannau cyhoeddus yn cael eu defnyddio i ymgysylltu â'r gymuned ar draws Cwm Taf, er mwyn tawelu meddyliau'r cyhoedd, hyrwyddo'r gwasanaethau cymorth sydd ar gael a monitro tensiynau.

Brexit

Yn 2019 dechreuon ni gynnal ymarferion mapio ar draws y Fwrdeistref Sirol gyfan er mwyn deall ein cymuned yn well a'n helpu i baratoi ar gyfer effeithiau posibl Brexit ar ein cymunedau.

Roedd datblygu strategaeth ymgysylltu effeithiol yn ein galluogi i ddal yr ystod eang o aelodau cymunedol yn well.

Buom yn gweithio gydag asiantaethau partner i gynnal yr ymarfer mapio hwn:

- Darparodd rhai Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig sy'n gweithredu o fewn yr Awdurdod Lleol ddata cenedligrwydd i ni o'u tenantiaid. Mae hyn wedi ein helpu i weithio gyda'r Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig, i ofyn iddynt ddosbarthu gwybodaeth i'r gweithwyr cymorth, a thrwy roi gwybodaeth ar eu tudalennau Facebook a'u gwefannau.
- Derbyniwyd data cenedligrwydd cyflogeion gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg.
- Casglwyd data lleiafrifoedd ethnig gennym hefyd o ysgolion ym Merthyr Tudful.
- Cysylltwyd â'r Adran Gwaith a Phensiynau a'r Ganolfan Cyngor ar Bopeth ar gyfer data cenedligrwydd.
- Gofynnwyd i gynghorwyr ofyn am ddata ar genhedloedd yn eu wardiau.

Fe wnaeth pob un o'r uchod ein helpu i nodi unigolion a grwpiau lleiafrifol o fewn wardiau Awdurdodau Lleol, a'n helpu i ymgysylltu â chymunedau lleiafrifol i ddeall eu pryderon, yn enwedig o ran Brexit.

Ymgysylltwyd hefyd â chyflogwyr lleol i rannu pryderon ynghylch unrhyw wladolion yn yr UE y gallant eu cyflogi. Rydym yn parhau i weithio gyda nhw; gan ddarparu cymaint o wybodaeth a chymorth iddynt hwy a'u gweithwyr fel y gallant barhau i weithio yn y DU drwy Gynllun Setliad yr UE. Cysylltwyd â holl Wasanaethau Cymorth Gynllun Setliad yr UE wrth ymgysylltu â chyflogwyr mawr lleol ac mae gweithio mewn partneriaeth wedi bod yn gadarnhaol yn y maes hwn.

Prosiect Hawliau Dinasyddion yr UE

Mae CBS Merthyr Tudful wedi cynhyrchu mapiau o'r gymuned. Defnyddiwyd y mapiau hyn gan y tîm Cydlyniant Cymunedol i helpu i gynnal stondinau a digwyddiadau ymgysylltu yn y mannau gorau er mwyn cael yr ymgysylltiad mwyaf gan ddinasyddion yr UE fel y gallwn gynnig cyngor a chymorth ar Gynllun Setliad yr UE.

Cynhaliwyd digwyddiadau ymgysylltu, a byddant yn parhau i gael eu cynnal ledled rhanbarth Cwm Taf. Mae lleoliadau digwyddiadau wedi cynnwys ysbytai lleol, hybiau cymunedol, archfarchnadoedd, nosweithiau ymgysylltu ag ysgolion, fforymau busnes, fforymau dros 50 oed, nosweithiau agored colegau, canolfannau gwaith, llyfrgelloedd, canolfannau hamdden, fforymau trydydd sector, swyddfeydd Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig, dosbarthiadau Saesneg i Siaradwyr leithoedd Eraill a ffatrioedd lleol.

Trefnwyd sesiwn galw heibio hefyd gan y tîm cydlyniant i'w chynnal yn y Ganolfan Cyngor ar Bopeth ym Merthyr Tudful. Roedd hyn yn cynnwys Newfields Law yn meddiannu ystafell yno i helpu gyda cheisiadau ar gyfer Cynllun Setliad yr UE.

Trefnwyd digwyddiad gyda'r nos ymgysylltu â'r Cynllun Setliad yr UE mewn bar tapas Portiwgal lleol ym Merthyr Tudful. Roedd hyn mewn partneriaeth â'r Tîm Lleiafrifoedd Ethnig a Chymorth Ieuenctid ac roedd y tîm cydlyniant a gweithiwr prosiect Cynllun Setliad yr UE yn bresennol o'r Elusen Iechyd Meddwl 'MIND'. Roedd y digwyddiad yn cynnwys rhoi cyngor a threfnu apwyntiadau ar gyfer ceisiadau. Darparwyd lluniaeth ac adloniant er mwyn hyrwyddo cydlyniant yn yr ardal leol.

Cysylltwyd yn rheolaidd â chyflogwyr mawr yr UE er mwyn cynnig gwasanaethau cymorth o ran Cynllun Setliad yr UE. Cafodd y wybodaeth ddiweddaraf am Gynllun Setliad yr UE ei darparu a'i rhannu hefyd ar holl lwyfannau'r cyfryngau cymdeithasol ar draws Cwm Taf.

Grwpiau a Digwyddiadau Cymunedol

Mae fforwm Iechyd a Lles wedi'i sefydlu ac mae'n cael ei fynychu bob deufis yn lleoliad Gweithredu Gwirfoddol Merthyr Tudful. O'r cyfarfod hwn, sefydlir cysylltiadau â grwpiau cymunedol lleol sy'n rhan o'r nodweddion gwarchodedig.

Cafodd Gŵyl Bentref Byd-eang Merthyr Tudful ei chynnal eleni ar 24^{ain} Awst 2019. Sefydlwyd yr ŵyl yn 2005 i ddathlu amrywiaeth ddiwylliannol a threftadaeth Merthyr Tudful drwy weithdai, cerddoriaeth, dawnnau a chelf. Mae'r ŵyl yn caniatáu i unigolion, grwpiau cymunedol ac eraill weithio tuag at rai nodau cyffredin: dathlu amrywiaeth, ehangu gorwelion diwylliannol, croesawu pobl newydd i'r dref a hyrwyddo delwedd gadarnhaol o'r Fwrdeistref Sirol.

Caethwasiaeth Fodern

Ariannwyd sefydliad Cymreig o'r enw BAWSO, sy'n rhoi cyngor a chymorth i fenywod o Leiafrifoedd Ethnig, i ddod i CBS Merthyr Tudful i ddarparu hyfforddiant caethwasiaeth fodern i'r holl staff rheng flaen a allai ddod ar draws dioddefwyr posibl yn eu rôl. Roedd hyn yn cynnwys y Tîm Diogelwch Cymunedol, Gwasanaethau Cymdeithasol, Iechyd yr Amgylchedd, Cynllunio, Safonau Masnach a Thrwyddedu. Cafodd ei dderbyn yn dda iawn ac rydym bellach yn awyddus i ddatblygu ar fodiwl dysgu ar-lein am gaethwasiaeth fodern ar ôl llwyddiant hyfforddiant BAWSO.

Rydym yn ymgysylltu'n rheolaidd â busnesau yn yr Awdurdod Lleol fel siopau tecawê, golchi ceir a bariau ewinedd. Mae adrannau mewnol fel Iechyd yr Amgylchedd a Safonau Masnach hefyd yn gweithio'n agos i rannu gwybodaeth. Mae ymgysylltu wedi canolbwyntio ar fusnesau lleol sydd â nifer uchel o staff yr UE, i godi ymwybyddiaeth o gaethwasiaeth fodern. Yn y dyfodol, byddwn yn ceisio cysylltu hyn â Phrosiect Hawliau Dinasyddion yr UE.

Ar hyn o bryd mae CBS Merthyr Tudful yn ystyried datblygu modiwl E-ddysgu ar gyfer ei staff o ran ymwybyddiaeth o gaethwasiaeth fodern a sut i roi gwybod am unrhyw bryderon drwy Fewnwyd yr Awdurdod Lleol. Mae hyn yn y cam datblygu cynnar ar hyn o bryd.

Ysgolion

Mae CBS Merthyr Tudful yn parhau i gefnogi pob un o'n hysgolion i fynd i'r afael â bwlio ar sail nodweddion gwarchodedig. Rydym yn gweithio'n agos gyda Swyddogion Troseddau Casineb a'r ysgolion i fynd i'r afael â bwlio sy'n gysylltiedig â chasineb. Mae hyn mewn partneriaeth â sefydliadau eraill fel Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth.

Drwy gydol 2019-2020, cynigiwyd hyfforddiant Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb i bob ysgol o fewn yr Awdurdod Lleol ar gyfer staff a disgyblion. Dechreuodd yr hyfforddiant ym mis Medi 2019 a byddai'n parhau ar gyfer y flwyddyn ysgol sy'n weddill. Sefydlwyd hwn yn wreiddiol gan Swyddogion Cydlyniant yn gweithio gyda CBS Merthyr Tudful. Fodd bynnag, gyda chapasiti swyddogion yn gyfyngedig, roedd yn fwy buddiol i'r prosiect Troseddau Casineb mewn Ysgolion gael ei gyflawni gan ddefnyddio sefydliadau'r trydydd sector gyda mwy o arbenigedd. Comisiynwyd Race Equality First i ddarparu gweithdai troseddau casineb mewn ysgolion i addysgu a grymuso pobl ifanc o ran casineb a gwahaniaethu. Buom yn gweithio gyda swyddogion hyfforddiant ac addysg yn Race Equality First o flaen llaw er mwyn rhannu gwybodaeth am ysgolion lleol a chael mewnbwn ar y gweithdai.

Mae pecyn hyfforddi troseddau casineb wedi'i ddatblygu ar gyfer CBS Merthyr Tudful ac mae'n cael ei gyflwyno i ysgolion cynradd ac uwchradd ar draws y Fwrdeistref Sirol. Cyflwynwyd gwasanaethau arbennig hefyd i bob un o'r pedair ysgol uwchradd ym Merthyr Tudful i godi ymwybyddiaeth o droseddau casineb.

Mae rhaglen 'Hyrwyddwr Cydraddoldeb' wedi'i llunio (a fydd yn cael ei rhedeg yn ystod gwyliau'r Pasg 2020) ac mae'n cynnwys pobl ifanc 14-19 oed sy'n derbyn hyfforddiant arbenigol am y nodweddion gwarchodedig. Bydd y bobl ifanc hyn wedyn yn mynd ymlaen i'w priod golegau, ysgolion a fforymau ieuencid ac yn llunio digwyddiadau, yn darparu hyfforddiant ac yn cynnal sesiynau ymgysylltu sy'n ymwneud ag unrhyw un o'r grwpiau nodweddion gwarchodedig. Cyflwynir hyfforddiant gan Spectacle Theatre Group, Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth a Stonewall.

Ar 18^{fed} Hydref 2019, gofynnwyd i ddisgyblion ysgol ym Mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful i wisgo coch er mwyn cefnogi'r elusen addysg gwrth-hiliaeth 'Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth'.

Ar 21^{ain} Mehefin 2019, anogwyd staff y Cyngor a disgyblion ysgol i gymryd rhan yn ymgyrch 'Diwrnod Gwisga'n Felyn' yr Ymddiriedolaeth Ffibrosis Systig. Rhoddwyd arian a godwyd tuag at gyffuriau arloesol ar gyfer gwella Ffibrosis Systig.

Lleiafrifoedd Ethnig

Mae'r Cyngor wedi cyfarfod â'r Tîm Lleiafrifoedd Ethnig a Chymorth Ieuencid i drafod ymhellach sut y gall CBS Merthyr Tudful ymgysylltu â chymunedau Pobl Dduon, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig ar draws y Fwrdeistref Sirol. Mae'r Tîm Lleiafrifoedd Ethnig a Chymorth Ieuencid yn fudiad gwirfoddol sydd wedi ennill gwobrau ac a sefydlwyd i gefnogi pobl o leiafrifoedd ethnig yng Nghymru.

Dathlwyd Diwrnod Windrush ar 22^{ain} Mehefin 2019; yr un dyddiad â dyfodiad tua 500 o ymfudwyr o'r Caribî i'r DU ym 1948. Roedd arian grant ar gael gan Lywodraeth Cymru i grwpiau cymunedol wneud cais i gynnal dathliadau/digwyddiadau addysg i goffáu diwrnod Windrush. Dyrannwyd hyd at £5,000 i bob rhanbarth ledled Cymru ar gyfer grŵp Pobl Dduon, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig i wneud cais am y grant. Roedd Cyngor Hil Cymru yn llwyddiannus i gael y grant a rhedodd raglenni ymgysylltu ar draws chwe ysgol yn rhanbarth Cwm Taf; tri ym Merthyr Tudful a thri yn Rhondda Cynon Taf. Ym Merthyr Tudful y tair ysgol a ddewiswyd oedd Ysgol Santes Tudful, Ysgol Uwchradd Afon Taf ac Ysgol Uwchradd Cyfarthfa.

Ar 27^{ain} Gorffennaf 2019, cynhaliodd Cyngor Hil Cymru y Digwyddiad Windrush a Chelfyddydau Hanes Pobl Dduon 2019 yn y Tŷ Injan ym Merthyr Tudful. Mae'r digwyddiad rhad ac am ddim hwn yn eithriadol o bwysig o ran rhoi llwyfan a llais i unigolion du a lleiafrifoedd ethnig ym Merthyr Tudful.

Cymuned LHDT+

Cynghorau Balch

Mae CBS Merthyr Tudful a Chynghorau eraill yn Ne Cymru yn rhan o'r rhwydwaith 'Cynghorau Balch', sy'n golygu gweithio mewn ffordd weladwy ac unedig i hyrwyddo cydraddoldeb, amrywiaeth a chefnogi'r gymuned LHDT+. Y cynghorau sy'n rhan o hyn yw Merthyr Tudful, Rhondda Cynon Taf, Caerdydd, Casnewydd, Caerffili, Torfaen, Blaenau Gwent a Phenybont-ar-Ogwr.

Pwrrpas 'Cynghorau Balch' yw gwella'r cymorth a gynnigir i staff LHDT+ o fewn Awdurdodau Lleol yng Nghymru, a sicrhau bod llywodraeth leol ledled Cymru yn arweinydd gweladwy ym maes hawliau LHDT+ ac yn mynd ati i hyrwyddo cynhwysiant LHDT+ yn ein cymunedau. Mae bod yn rhan o'r rhwydwaith 'Cynghorau Balch' yn amlygu ymrwymiad CBS Merthyr Tudful i hyrwyddo parch ac amrywiaeth yn ein cymunedau, a sicrhau bod ein gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio i gyflawni i bawb, waeth beth fo'u rhywioldeb, hunaniaeth o ran rhywedd, oedran, hil, anabledd neu grefydd.

Balchder Cymru 2019

Roedd y Cyngor yn falch o gymryd rhan weithredol yn nigwyddiad Penwythnos Mawr Balchder Cymru yn yr haf am y bedwaredd flwyddyn yn olynol. Cynhaliwyd y digwyddiad dros 2 ddiwrnod ar y 24^{ain} a 25^{ain} Awst 2019. Mae'r digwyddiad yn un gwych ar gyfer ymgysylltu â'r gymuned LHDT+ i ddarganfod pa faterion sy'n bwysig iddynt.

Yn y digwyddiad Penwythnos Mawr, gorymdeithiodd pob 'Cyngor Balch' gyda'i gilydd yng ngorymdaith Balchder Cymru drwy Ganol Dinas Caerdydd i ddangos yn amlwg eu hymroddiad a'u cefnogaeth. Roedd gan 'Gynghorau Balch' stondin hefyd, gan ymgysylltu ag ymwelwyr i drafod sut y gall Cynghorau wella o ran darparu gwasanaethau, mynediad a chynhwysiant, ac atal gwahaniaethu ar gyfer y gymuned LHDT+.

I ddathlu Balchder Cymru ac i ddangos cefnogaeth y Cyngor, codwyd Baner yr Enfys y tu allan i'r Ganolfan Ddinesig.

Mis Hanes LHDT

Codwyd baneri'r Enfys a Thrawsrywiol y tu allan i'r Ganolfan Ddinesig ar 10^{fed} Chwefror 2020 er mwyn dathlu mis Hanes pobl Lesbïaidd, Hoyw, Deurywiol a Thrawsrywiol (LHDT) fel rhan o ymrwymiad y Cyngor i gefnogi ac ymgysylltu â'r gymuned LHDT+ ym Merthyr Tudful. Cododd aelodau o'r gymuned LHDT+ bob un o'r pedair fflag: y fflagiau hoyw, deurywiol, trawsrywiol a di-ryw. Thema eleni oedd Barddoniaeth, Rhyddiaith a Dramâu. Ei brif ffocws oedd addysgu pobl ifanc am y mudiad hawliau hoyw a gweithio i roi terfyn ar homoffobia, biffobia a thrawsffobia. Mynychwyd y digwyddiad gan y Maer, ein Haelod Seneddol lleol, Cyngorwyr a Staff y Cyngor, Heddlu De Cymru, Cyfarwyddwr Stonewall Cymru ynghyd ag aelodau'r Cabinet leuenctid a Fforwm leuenctid Eang Bwrdeistref Merthyr Tudful. Mynychodd dros 50 o bobl y digwyddiad.

Cynhaliodd y Coleg Merthyr Tudful digwyddiad gyda myfyrwyr, staff a chynghreiriaid eraill i ddathlu Mis Hanes LHDT. Roedd Heddlu De Cymru yn bresennol, gan arddangos eu car 'Balchder' lliw enfys o flaen y coleg. Gwahoddodd y coleg asiantaethau partner i sefydlu stondinau i gynnig gwybodaeth am eu gwaith ac i godi ymwybyddiaeth o gydraddoldeb a throseddau casineb.

Roedd stondinau ymwybyddiaeth hefyd yn bresennol yn Ysbyty'r Tywysog Siarl ac Ysbyty Brenhinol Morgannwg. Yn Llyfrgell Ganolog Merthyr Tudful, cynhaliodd awduron ac awduron LHDT+ arddangosfa o'u gwaith gyda sesiwn holi ac ateb a chynhaliwyd sesiwn ynghyd â digwyddiad 'Equali-tea' ar Gampws Coleg y Cymoedd, Nantgarw.

Anfonodd CBS Merthyr Tudful wybodaeth at yr holl staff i godi ymwybyddiaeth o ddigwyddiad Balchder Cymru 'Neidiwch i'r Amlwg' a gynhaliwyd yn y Senedd yng Nghaerdydd ar 29^{ain} Chwefror 2020. Roedd yn ddiwrnod o sgysiau hanesyddol, trafodaethau, ffilm ac adloniant i ddathlu Mis Hanes LHDT 2020. Daeth 'Cynghorau Balch' i'r digwyddiad hwn i godi ymwybyddiaeth o Rwydwaith y Cynghorau Balch.

Diwrnod Rhyngwladol yn erbyn Homoffobia, Trawsffobia a Biffobia (sef IDAHOT)

Dathlwyd Diwrnod Rhyngwladol yn Erbyn Homoffobia, Trawsffobia a Biffobia (IDAHOT) ar 17^{eg} Mai 2019. Fe'i dethlir ledled y byd ar yr un dyddiad bob blwyddyn i dynnu sylw at y gwahaniaethu a'r trais y mae pobl LHDT+ yn dal i'w wynebu, yn ogystal â chydabod datblygiadau mewn cydraddoldeb LHDT+. Dewiswyd y 17^{eg} Mai i ddathlu IDAHOT gan ei fod yn coffáu penderfyniad Sefydliad Iechyd y Byd i ddatgan ym 1990 nad oedd cyfunrywiaeth yn anhwylder meddyliol.

I ddathlu diwrnod IDAHOT, cynhaliodd CBS Merthyr Tudful seremoni codi baner y tu allan i'r Ganolfan Ddinesig lle codwyd baneri'r Enfys a Thrawsryweddol.

Cymuned Teithwyr Sipsiwn Roma

Mae'r tîm Cydlyniant yn parhau i weithio'n agos gyda swyddog Teithwyr Sipsiwn Roma ym Merthyr Tudful ac yn ymgysylltu'n rheolaidd â'r gymuned Teithwyr Sipsiwn Roma.

Mae'r tîm Cydlyniant wedi ariannu prosiect llythrennedd cyfochrog sy'n cynnwys grŵp o bobl ifanc o'r gymuned Teithwyr Sipsiwn Roma a grŵp o bobl ifanc o'r pentref yn agos at eu safle. Byddant yn ysgrifennu llyfr ac yn recordio cân yn seiliedig ar eu profiad o fyw yn yr ardal ac yna byddant yn dod at ei gilydd ar ddiwedd y prosiect er mwyn edrych ar eu gwahaniaethau a'u tebygrwydd. Rydym yn gobeithio y bydd hyn yn arwain at brosiectau pellach o fewn y gymuned.

Derbyniodd yr holl Swyddogion Cydlyniant hyfforddiant ymwybyddiaeth Teithwyr Sipsiwn Roma cyfredol, felly maent mewn sefyllfa well pan fyddant yn ymgysylltu â'r gymuned Teithwyr Sipsiwn Roma.

Daeth swyddogion CBS Merthyr Tudful i gyfarfod ag is-adran newydd y Teithwyr Sipsiwn Roma yn Llywodraeth Cymru i drafod materion ar y safle a'r cynlluniau wrth symud ymlaen. Mynychodd swyddogion hefyd Cyfarfod y Grŵp Trawsbleidiol Sipsiwn a Theithwyr ar 25ain Mehefin 2019.

Y Gymraeg

Mae'r Cyngor wedi datblygu Rhaglen Iaith Gymraeg wedi'i strwythuro o ran cydymffurfio â Safonau, cyfieithu a hyrwyddo'r Gymraeg.

Gan weithio mewn partneriaeth ag Uned Hyfforddiant y Gymraeg Cyngor Dinas Caerdydd, datblygwyd cwrs hyfforddi ffôn a chyfarch i gwsmeriaid Cymraeg. Nod y cwrs oedd uwchsgilio staff y Cyngor Bwrdeistref Sirol i gefnogi'r ddarpariaeth o wasanaethau Cymraeg i gymunedau Merthyr Tudful. Yn ystod 2019-2020, derbyniodd tri ar ddeg aelod o staff rheng flaen yr hyfforddiant hwn. Mae hyn wedi'i wella gyda'n Hasiantau Gwasanaethau Cwsmeriaid yn ymgymryd â Chymraeg Lefel 1 er mwyn atgyfnerthu dysgu blaenorol. Fel rhan o'r gwaith parhaus o uwchsgilio staff, bydd y Cyngor yn parhau i gyflwyno'r hyfforddiant hwn o fewn rhaglen hyfforddi'r Cyngor ar gyfer y Gymraeg. Trefnwyd yr hyfforddiant hwn gan Grŵp Deddf yr Awdurdodau Lleol.

Fel rhan o raglen gwella parhaus iaith Gymraeg y Cyngor a gwaith hunanreoleiddio ar gyfer cydymffurfio â'r Safonau, datblygwyd prosiect siopwr dirgel (gan weithio mewn partneriaeth â Menter Iaith Merthyr Tudful – cydweithio). Fe'i cynhaliwyd am y tro cyntaf yn 2017 ac eto yn gynnar yn 2019. Dadansoddwyd y canfyddiadau ac mae meysydd i'w gwella yn cael eu defnyddio i lywio Rhaglen Iaith Gymraeg y Cyngor a strategaethau cysylltiedig eraill wrth symud ymlaen. Bydd trydydd prosiect siopwr dirgel yn cael ei gynnal yn ddiweddarach yn y flwyddyn.

Mae'r Cyngor yn parhau i weithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg i ddarparu cyfleoedd hyfforddiant yn y gweithle ar gyfer staff a chynghorwyr. Mae hyn yn cynnwys ymgyrch hyrwyddo barhaus i annog staff a Chynghorwyr i ymgymryd â chyfleoedd hyfforddiant iaith Gymraeg drwy sesiynau galw heibio, drwy'r fewnwyd, drwy e-bost, a sesiynau blasu.

Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor bedwar ar ddeg aelod o staff sy'n dysgu Cymraeg yn y gweithle yn amrywio o lefel mynediad i lefel ganolradd 1 a 2. Yn 2019, llwyddodd naw aelod o staff i ennill Tystysgrif Mynediad CBAC mewn Cymraeg Ail Iaith. Defnyddio'r Gymraeg. Mae rhai o ddysgwyr y Cyngor hefyd wedi cymryd rhan yn y prosiect Cynllun Siarad / Speaking (fel rhan o ddarpariaeth y Cyngor o gyfleoedd hyfforddi yn y gweithle yn y Gymraeg). Mae hwn yn brosiect i helpu dysgwyr i fagu hyder wrth ddefnyddio'r iaith y tu allan i'r amgylchedd gwaith. Mae'r prosiect hwn wedi datblygu'n dda; mae adborth anffurfiol gan ddysgwyr wedi dangos eu bod yn gwerthfawrogi'r profiad yn fawr ac maent wedi elwa o fod yn rhan o'r fenter hon.

Gan weithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg rydym hefyd yn parhau i ddarparu cyfleoedd cymdeithasol parhaus i ddysgwyr wrando ac ymarfer gan ddefnyddio'r Gymraeg. Yn flaenorol, mae dysgwyr y Cyngor wedi cynorthwyo Dysgu Cymraeg Morgannwg i farchnata cyrsiau ac yn cynnig unrhyw gymorth i hyrwyddo'r Gymraeg ledled Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful. Mae rhai dysgwyr sy'n gweithio yn y Cyngor hefyd yn cofrestru'n rheolaidd ar ddosbarthiadau Cymraeg ychwanegol ac yn cymryd rhan mewn grŵp Cymraeg sy'n cwrdd am dro o amgylch Parc Cyfarthfa ym Merthyr Tudful.

I gefnogi staff a Chynghorwyr sy'n dysgu Cymraeg ac i hyrwyddo'r Gymraeg, mae'r Cyngor wedi datblygu'r fenter gair/ymadrodd Cymraeg y pythefnos. Mae'r ymadroddion Cymraeg byr yn ymddangos ar sgriniau cyfrifiadurol bob pythefnos a gynlluniwyd i helpu staff a Chynghorwyr i ddysgu Cymraeg busnes sylfaenol, ac fe'u hanogir i ymarfer yr ymadroddion Cymraeg gyda chydweithwyr, ffrindiau a'u teulu.

Llwyddiant Eisteddfod Ysgol yr Urdd 2019

Cynhaliwyd Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd 2019 Caerdydd a'r Fro ym mis Mai 2019. Cymerodd Ysgolion Iaith Gyntaf ac Ail Iaith ran yn yr ardal leol a sirol. Roedd yn wych gweld Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn cael ei chynrychioli ar lefel genedlaethol.

Cyflawnodd ein hysgolion lwyddiant ysgubol wrth gyrraedd y llwyfan, ac mae'r canlyniadau i'w gweld isod

- Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful – Dawns Cyfrwng Cymysg (3^{ydd}).
- Ysgol Uwchradd Pen y Dre - Deialog Dysgwyr blwyddyn 7 – 9 (1^{af}).
- Ysgol Uwchradd Pen y Dre - Adrodd unigol i Ddysgwyr blwyddyn 10, ac iau na 19 oed i ddysgwyr (3^{ydd}).

Cafodd dau aelod o'r Gymuned eu hanrhydeddu i Orsedd y Beirdd ym mis Awst 2019 am eu cyfraniad i'r Gymraeg ym Merthyr Tudful. Mae'r anrhydeddau, a

gyflwynir yn flynyddol, yn gyfle i gydnabod unigolion o bob rhan o'r wlad am eu cyflawniadau a'u hymrwymiad i Gymru, y Gymraeg a'u cymunedau lleol.

Sgiliau Gweithio i Oedolion 2

Mae Sgiliau Gweithio i Oedolion 2 yn brosiect sydd wedi'i gefnogi gan Gronfa Gymdeithasol Ewrop drwy Lywodraeth Cymru. Nod y prosiect yw uwchsgilio pobl ar draws amrywiaeth o gyrsiau achrededig am ddim. Yn ystod y cyfnod 1^{af} Ebrill 2019 i 31^{ain} Mawrth 2020, darparodd Sgiliau Gweithio i Oedolion 2 hyfforddiant sgiliau Cymraeg achrededig i 36 o unigolion ym Merthyr Tudful. Darparwyd hyfforddiant hefyd ar gyfer unigolion sy'n gweithio yng Ngholeg Merthyr Tudful a Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg. Mae 21 o bobl wedi cwblhau'r cwrs sgiliau dosbarth derbyn Cymraeg ac mae 15 o bobl wedi cwblhau sgiliau meithrin Cymraeg.

Yn ogystal â hyn, cyflwynodd Sgiliau Gweithio i Oedolion 2, gan weithio mewn partneriaeth â Dysgu Oedolion yn y Gymuned ym Merthyr Tudful, y cwrs sgiliau derbyn Cymraeg i bedwar deg o ddysgwyr yn y Coleg Merthyr Tudful.

Bore Coffi Cymraeg

Mae'r Cyngor wedi bod yn gweithio gyda staff yn y Ganolfan Dysgu Cymdogaeth ym Merthyr Tudful i gynnal bore coffi unwaith y mis i ddysgwyr a staff sydd wedi colli eu hyder i siarad yr iaith. Mae'n ddigwyddiad anffurfiol lle mae aelodau'r staff yn siarad am hobiau a digwyddiadau cymdeithasol. Mae hyn wedi bod yn llwyddiannus iawn a'r gobaith yw y gellir ei gyflwyno mewn adrannau eraill o'r Cyngor.

Grŵp Hyrwyddwyr y Gymraeg CBS Merthyr Tudful

Ym mis Hydref 2019, sefydlwyd grŵp Hyrwyddwyr y Gymraeg ar gyfer aelodau staff y Cyngor. Y diben yw rhannu syniadau o arfer da i weld sut y gall adrannau weithredu Safonau'r Gymraeg a thrafod unrhyw faterion sy'n ymwneud â'r Gymraeg. Crëwyd stondinau desg Cymraeg i helpu staff gydag ymadroddion sylfaenol ac i roi'r hyder iddynt siarad yr iaith. Mae bellach yn arfer cyffredinol agor cyfarfodydd yn Gymraeg ac mae'r defnydd o'r Gymraeg ar bob ffurf yn cael ei annog gan Uwch Reolwyr a Chynghorwyr fel ei gilydd.

Grŵp Deddf

Mae'r Cyngor yn aelod gweithgar o Grŵp Deddf ac mae swyddogion yn mynychu eu cyfarfodydd yn rheolaidd. Mae Grŵp Deddf yn grŵp gwirfoddol sy'n cynnwys Swyddogion Iaith Gymraeg ar gyfer cyrff sector cyhoeddus sy'n dod o dan ofynion cydymffurfio â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Nod Grŵp Deddf yw trafod a rhannu gwybodaeth ac arfer da ar y Gymraeg.

Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg

Mae gan y Cyngor Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg ar gyfer 2017-2020 a gefnogir gan Gynllun Gweithredu. Mae'r Cynllun yn nodi saith canlyniad, y caiff eu

cyflawni eu monitro gan Fforwm Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg y Cyngor.

Gwaith a Digwyddiadau Cymunedol

Yn ystod mis Awst 2019, cafodd plant ym Merthyr Tudful gyfle i fwynhau gweithgareddau Cymraeg yn ystod Diwrnod Hwyl i'r Teulu. Hwn oedd y deuddegfed Diwrnod Hwyl i Deuluoedd yng Nghanolfan Blant Integredig Cwm Golau ym Merthyr Tudful, ac fel mewn blynyddoedd blaenorol roedd yn llwyddiant mawr. Cefnogwyd y diwrnod gan bartneriaid allweddol, gan ganiatáu cyfleoedd ar gyfer hwyl ac ymgysylltu â theuluoedd. Cafodd y gweithgareddau Cymraeg eu cynnal mewn ymdrech i gefnogi Strategaeth Hyrwyddo'r Gymraeg y Cyngor a denodd 1,153 o bobl. Mynychwyd y digwyddiad gan nifer o blant o Ysgol Gymraeg Rhyd-y-grug ac Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful ym Merthyr Tudful, yn ogystal â phlant sy'n mynychu darpariaethau Ti a Fi yn y Fwrdeistref Sirol. Cymerodd Menter Iaith Merthyr Tudful ran yn y gweithgaredd hefyd.

Ym mis Rhagfyr 2019, cynnal digwyddiad Ogof Siôn Corn yn y Ganolfan Blant Integredig a chynigiwyd cyfle i'r plant dderbyn llyfr Cymraeg fel eu rhodd.

Rydym yn parhau i gefnogi, ynghyd ag Aelod Cabinet y Cyngor dros Adfywio Cymunedol a Diogelu'r Cyhoedd, ddosbarth Cymraeg cymunedol wythnosol ym mhentref Heolgerrig ym Merthyr Tudful. Mae'r dosbarth yn annog y gymuned gyfan i ddod draw i ddysgu, ymarfer, gwella neu ddefnyddio'u Cymraeg mewn amgylchedd cymdeithasol a chroesawgar. Mae gan y dosbarth ei diwtor gwirfoddoli ei hun sy'n hyrwyddo'r dosbarthiadau ac yn hyrwyddo ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o ddiwylliant a hanes y Gymraeg yn lleol ac yn genedlaethol.

Yn unol â hyrwyddo'r Gymraeg, ar y 15^{fed} Hydref 2019 trefnodd y Cyngor ddigwyddiad 'Diwrnod Shw'mae Su'mae'. Canolbwyntiodd y digwyddiad ar Addysg Cyfrwng Cymraeg lle cymerodd Ysgol Gynradd Gymraeg Rhyd-y-grug a Santes Tudful ran drwy berfformio eitemau Cyfrwng Cymraeg. Trefnwyd y digwyddiad hwn drwy weithio mewn partneriaeth â Chymraeg Byd Buses, Menter Iaith Merthyr Tudful a Dysgu Cymraeg Morgannwg.

Gan weithio mewn Partneriaeth â Choleg Merthyr Tudful a Menter Iaith Merthyr Tudful, cynhaliwyd digwyddiad Dydd Gŵyl Dewi ar Fawrth 2^{il} yn y Coleg Merthyr Tudful. Cymerodd Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful ran drwy berfformio eitemau. Roedd Dirprwy Gomisiynydd y Gymraeg yn bresennol i hyrwyddo'r Gymraeg. Roedd y Maer, a'r Cynghorydd Chris Davies (Hyrwyddwr y Gymraeg ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful) hefyd yn bresennol.

Chwaraeon yr Urdd

Mae Gwasanaeth Iaith Cymraeg y Cyngor a Merthyr Tudful Actif yn parhau i weithio mewn partneriaeth i gefnogi Tîm Chwaraeon Urdd. Pwrpas allweddol y prosiect yw i'r Gymraeg barhau i ddod yn fwy cyffredin yn y gymuned trwy ddarparu ystod o gyfleoedd i blant a phobl ifanc gymryd rhan mewn chwaraeon a gweithgaredd

corfforol trwy gyfrwng y Gymraeg. Bydd hyn ar ffurf clybiau ar ôl ysgol, clybiau cymunedol a darpariaeth gwyliau.

Ar gyfer 2019-2020, roedd rhai o ddatblygiadau allweddol y prosiect yn cynnwys:

- Darpariaeth ar ôl Ysgol - Mae pum clwb ar ôl ysgol ym Merthyr Tudful lle mae amrywiaeth o chwaraeon yn cael eu cyflwyno bob wythnos – dau yn yr iaith Gymraeg a thri yn ddwyieithog.
- Clybiau Cymunedol - Mae pum clwb cymunedol ym Merthyr Tudful. Mae'r clybiau hyn i gyd yn cael eu rhedeg yn ddwyieithog ac yn cael eu rhedeg o wahanol leoliadau ar draws Merthyr Tudful. Yn ystod tymor yr haf cafodd clwb tenis ei redeg am 10 wythnos o Glwb Tennis Merthyr.
- Gweithio mewn Partneriaeth - Fel rhan o'r prosiect mae partneriaethau ar waith gyda rhanddeiliaid allweddol i ddarparu cyfleoedd i gefnogi a datblygu'r Gymraeg. Mae'r rhain yn cynnwys Menter Iaith Merthyr Tudful, yr Urdd, ysgolion cyfrwng Cymraeg a Saesneg ym Merthyr Tudful, Ysgol Gyfun Rhydywaun, Merthyr Tudful Actif, Y Gwasanaeth Ieuencid a'r Coleg Merthyr Tudful.

Adborth gan y Comisiynydd

Mae CBS Merthyr Tudful wedi derbyn adborth cadarnhaol oddi wrth Gomisiynydd y Gymraeg yn yr adroddiad 'Hawliau ar Waith - Adroddiad Sicrwydd Comisiynydd y Gymraeg 2018'. Mae CBS Merthyr Tudful yn cael ei gydnabod am y gwaith da a wnaed gyda phartneriaid gan gynnwys y gwaith rydym wedi'i wneud gyda'r Fenter Iaith leol a'n profiad gwaith a chyfleoedd pellach; *"Mae CBS Merthyr Tudful yn gweithio gyda'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol i nodi cyfleoedd ar gyfer gwaith tebyg yn y dyfodol."*

Cymeradwywyd Adroddiad Monitro Blynnyddol Iaith Gymraeg y Cyngor ar gyfer 2019-2020 gan y Cabinet ar 16^{eg} Medi 2020 ac mae ar gael ar wefan y Cyngor.

Insport (Chwaraeon Anabledd Cymru)

Ar hyn o bryd mae CBS Merthyr Tudful yn Awdurdod Lleol Arian Insport yn rhaglen Chwaraeon Anabledd Cymru, a thrwy gydol 2019-2020 rydym wedi parhau i weithio tuag at y lefel Aur. Mae Insport yn rhaglen sy'n herio ac yn cefnogi sefydliadau i fod yn gynhwysol wrth ddarparu chwaraeon a gweithgarwch corfforol.

Fel y mae ar hyn o bryd, mae Merthyr Tudful yn un o ond dau Awdurdod Lleol yng Nghymru sydd wedi cyflwyno i gyn panel Aur Insport er mwyn pennu eu blaenoriaethau ar gyfer eu cyflwyno.

Ar hyn o bryd rydym yn cefnogi nifer o glybiau lleol i weithio drwy eu lefelau Insport perthnasol, gan sicrhau bod amrywiaeth o gyfleoedd cynhwysol ar draws y Fwrdeistref Sirol.

Gwnaethom barhau i dreialu rhaglen addysg Insport gyda Chwaraeon Anabledd Cymru; yr unig Awdurdod Lleol yng Nghymru i wneud hynny. Ar hyn o bryd mae pedair ysgol yn cymryd rhan weithredol yn y rhaglen.

Mae Merthyr Actif yn parhau i gefnogi Cymdeithas Sglerosis Ymledol Cymru gyda'r prosiect 'Active Together', sy'n rhedeg ar draws Merthyr, Caerdydd a Rhondda Cynon Taf. Y nod yw cefnogi pobl â pharlys ymledol i fod yn actif. Cynhaliwyd rhaglen Cynllun Cyfeirio Ymarfer Corff Cenedlaethol sy'n benodol i MS ar y cyd â Chanolfan Hamdden Merthyr Tudful ac mae nifer o weithdai a sesiynau blasu wedi cael eu cefnogi gan yr Awdurdod Lleol.

Cefnogodd Merthyr Actif grŵp ieuenctid Pontio'r Bwlch i sefydlu clwb chwaraeon penodol ar ôl ysgol yn wythnosol. Mae'r clwb yn rhedeg allan o Ysgol Maes Glas ac yn gweld clybiau a darparwyr allanol yn cael eu cyflwyno i gynnal sesiynau penodol ar gyfer aelodau Pontio'r Bwlch, gyda'r bwriad o ddatblygu perthynas rhwng Pontio'r Bwlch a'r gymuned i gefnogi aelodau anabl i fanteisio ar gyfleoedd.

Ar 15^{fed} Mehefin 2019 yng Nghanolfan Hamdden Abercynon, cynhaliwyd digwyddiad Chwaraeon Anabledd Cymru cyfres Insport Cwm Taf Morgannwg. Rhoddodd gyfle i bobl roi cynnig ar amrywiaeth o chwaraeon a darganfod beth sydd ymlaen ar draws rhanbarth Cwm Taf, yn ogystal â chwrdd â'r timau Chwaraeon Anabledd ym mhob Awdurdod Lleol.

Cyfamod y Lluoedd Arfog

Mae gan Ferthyr Tudful hanes balch o werthfawrogi ei wasanaethau arfog, y rhai sy'n gwasanaethu a'r rhai sydd wedi ymddeol. Bod yn rhan o Gyfamod y Lluoedd Arfog yw ein hymrwymiad i gefnogi personél y lluoedd arfog a'u teuluoedd mewn nifer o feysydd fel addysg, lles, gofal iechyd, cyflogaeth, tai a chymorth ariannol.

Mae'r Swyddog Cynghori Cyn-filwyr yn mynd ati i fynychu grwpiau cyn-filwyr yn ardal Cwm Taf. Datblygwyd perthynas dda â sefydliadau allweddol fel SSAFA (elusen y Lluoedd Arfog), y Llen Prydeinig Brenhinol a Change Step sy'n cynnig cymorth i gyn-filwyr, eu teuluoedd a'u gofawyr yng Nghymru – i gael gafael ar wasanaethau cymorth hanfodol ac i fynd i'r afael â straen difrifol a materion cysylltiedig.

Cynhelir cyfarfodydd chwarterol rhwng CBS Merthyr Tudful a thri awdurdod lleol cyfagos i rannu arferion da a syniadau.

Cynhaliwyd llawdriniaeth gyngor galw heibio yng Nghanolfan Ddinesig CBS Merthyr Tudful, i ganiatáu i gyn-filwyr neu bersonél presennol y lluoedd arfog gael gafael ar wybodaeth a chynghor diduedd am ddim gan y Gwasanaeth Cynghori Cyn-filwyr. Roedd yr adborth a gafwyd yn gadarnhaol iawn.

I ymgysylltu â chymaint â phosib o gyn-filwyr a phersonél y lluoedd arfog, ac i godi ymwybyddiaeth o wasanaethau, mae taflenni marchnata yn cael eu dosbarthu ledled Bwrdeistref y Sir. Mae'r cyfryngau cymdeithasol hefyd wedi bod yn offeryn hysbysebu da ar gyfer gwneud pobl yn ymwybodol o'r gwasanaeth. Mae pobl yn cael eu cyfeirio at wefan CBS Merthyr Tudful, sy'n rhoi rhagor o wybodaeth am y Gwasanaeth Cynghori Cyn-filwyr.

Crëwyd baneri hysbysebion naid a'u gosod yn ardaloedd cyhoeddus y Cyngor fel Canolfannau Hamdden a Chanolfannau ONE4ALL. Mae'r Swyddog Cyngori Cyn-filwyr yn parhau i fynychu digwyddiadau lleol er mwyn hyrwyddo'r gwasanaeth, a bydd yn parhau i fod â phresenoldeb mewn digwyddiadau allweddol.

Hyd yma:

- Derbyniwyd 301 o atgyfeiriadau ar gyfer ardal Cwm Taf yn 2019-2020. Roedd 86 o'r rhain ym Merthyr Tudful.
- Roedd y rhan fwyaf o gyn-filwyr a oedd yn defnyddio'r gwasanaeth yng Nghwm Taf yn 2019-2020 yn ddynion - 87%.
- Roedd 67% yn y Fyddin ac roedd 43% rhwng 51 a 70 oed.

Ar ddydd Llun 24^{ain} Mehefin 2019 codwyd Baneri'r Lluoedd Arfog y tu allan i'r Ganolfan Ddinesig. Cawsant eu hedfan am weddill yr wythnos tan Ddiwrnod y Lluoedd Arfog ei hun, sef dydd Sadwrn 29^{ain} Mehefin 2019, i ddangos gwerthfawrogiad o'r cyfraniad a wnaed gan bawb sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn Lluoedd Arfog Ei Mawrhydi.

Cynhaliwyd dawns te prynhawn ar 11^{eg} Mai 2019 yn Eglwys Santes Tudful ym Merthyr Tudful, i gofio Dydd-D 75 mlynedd yn ddiweddarach. Aeth yr holl elw i apêl pabi'r Lleng Prydeinig Brenhinol a chronfa Eglwys Santes Tudful. Hefyd ar ddydd Sul 12^{fed} Mai, cynhelir gwasanaeth plannu coed a choffa yn Eglwys Santes Tudful.

Roedd CBS Merthyr Tudful yn falch o fod wedi cael ei ddewis i gynnal Gorymdaith Dydd Gŵyl Dewi gan 3ydd Bataliwn y Cymry Brenhinol ddydd Sadwrn 29^{ain} Chwefror 2020. Bydd y digwyddiad mawreddog hwn yn dathlu Dydd Gŵyl Dewi a'r Ailddatganiad o Ryddid y Fwrdeistref Sirol, a roddwyd i'r gatrrawd yn 2011. Gorymdeithiodd y Gatrrawd a'r Band trwy ganol y dref. Roedd diwrnod y dathliadau hefyd yn cynnwys bwyd, crefftiau a stondinau anrhegion â thema Cymraeg, arddangosfeydd milwrol a stondinau. Roedd hefyd adloniant byw o actau teyrnged Cymreig.

Diwrnod Cofio'r Holocost

Dathlwyd Diwrnod Cofio'r Holocost ym Merthyr Tudful ar 27^{ain} Ionawr 2019 gyda Gwasanaeth Coffa'r Holocost yn Eglwys y Plwyf Santes Tudful.

Gweithiodd CBS Merthyr Tudful mewn partneriaeth â Lles Merthyr i drefnu'r digwyddiad gwasanaeth ac ymgysylltu i ddathlu 75 mlynedd ers rhyddhau Auschwitz. Mynychwyd hyn gan aelodau etholedig, aelodau staff, Heddlu De Cymru ac aelodau o'r gymuned leol. Roedd dros 100 o bobl yn bresennol.

YMWYBYDDIAETH GWEITHWYR

Mae gwybodaeth am y Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus ar gael ar Fewnwyd a Rhyngwyd y Cyngor i'r staff ei gweld.

Mae'r Cyngor wedi nodi'r Amcan Cydraddoldeb canlynol fel rhan o'i Gynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2016-2020, a fydd yn helpu'r Cyngor i barhau i godi ymwybyddiaeth am Gydraddoldeb:

Cefnogi a hwyluso hyfforddiant a chyfleoedd dysgu am Gydraddoldeb fel bod staff ar bob lefel, cynghorwyr a phartneriaid yn cydnabod ac yn ymgorffori cydraddoldeb fel rhan o'u rôl.

Hyfforddiant a Datblygiad Proffesiynol Parhaus

Mae Hyfforddiant a Datblygiad Proffesiynol Parhaus yn elfen allweddol o Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor ar gyfer Arfarniadau Perfformiad a chyfarfodydd Un-i-Un y staff. Mae hyn yn golygu bod modd nodi a mynd i'r afael ag anghenion hyfforddi gweithwyr ar gyfer Cydraddoldeb.

Ar 10^{fed} Mehefin 2019, darparodd Rheolwr Cydraddoldeb a Chydlynnydd Cydlyniant y Cyngor hyfforddiant Ymwybyddiaeth Cydraddoldeb, ynghyd â hyfforddiant Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb i Uwch Dîm Arweinyddiaeth CBS Merthyr Tudful, gan ei fod yn un o amcanion Cynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor ar gyfer 2016-2020. Nod yr hyfforddiant oedd codi ymwybyddiaeth am gydlyniant cymunedol, yn enwedig oherwydd goblygiadau posibl Brexit ar gymunedau ym Merthyr Tudful. Hefyd, mae'n cefnogi'r Cyngor i gyflawni ei Gynllun Cydraddoldeb Strategol ac i fodloni gofynion Mynegai Cydraddoldeb Addysg Stonewall.

Yn ogystal â hyn, datblygwyd pecyn e-ddysgu am droseddau casineb a disgwylir iddo gael ei roi i'r holl staff yn y flwyddyn ariannol newydd (2020-2021). Bydd yn orfodol i bob aelod o staff ac aelodau etholedig gwblhau'r hyfforddiant gyda'r nod o sicrhau bod yr holl staff yn deall beth yw troseddau casineb a sut i roi gwybod amdano, os bydd angen iddynt wneud hynny byth.

Anogwyd staff CBS Merthyr Tudful i gymryd rhan yn 'Wythnos Dysgu yn y Gwaith' a oedd yn rhedeg o 13^{eg} - 19^{eg} Mai 2019 ar y thema 'llunio'r dyfodol'. Mae'r wythnos yn ddigwyddiad blynyddol unigryw er mwyn adeiladu diwylliannau dysgu yn y gwaith. Ei nod yw rhoi sylw i bwysigrwydd a manteision dysgu a datblygu parhaus. Yn ogystal â sesiynau fel crefft a cherddoriaeth, cynhaliwyd gweithdai ar Awtistiaeth, Dementia, Yfed Doeth, Ymwybyddiaeth Ofalgar a'r Gymraeg.

Cynhaliodd Bwrdd Diogelu Cwm Taf Morgannwg ddigwyddiad Dathlu Arfer Da ar 15^{fed} Mai 2019, gan ddod â sefydliadau o Ronda Cynon Taf, Merthyr Tudful a Phen-y-bont ar Ogwr at ei gilydd. Fe'i hanelwyd at bob gweithiwr proffesiynol y mae ei rôl yn cynnwys diogelu plant, pobl ifanc ac oedolion; rhannu arfer da, nodi cyfleoedd a dysgu gyda'i gilydd.

DATA'R GWEITHLU

Mae'r Cyngor wedi nodi'r Amcan Cydraddoldeb canlynol fel rhan o'i Gynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2016-2020, sy'n cynorthwyo'r Cyngor i ddeall proffil ei weithwyr:

- Datblygu systemau monitro cadarn i gasglu, coladu, monitro a chyhoeddi data cydraddoldeb ar ein gweithwyr a'n cwsmeriaid, a fydd yn helpu'r Cyngor i sicrhau ei fod yn darparu gwasanaethau teg a hygyrch.

Mae Data'r Gweithlu ar gyfer y Cyngor ar 31^{ain} Mawrth 2020 ynghlwm fel Atodiad A.

Mae'r Cyngor o'r farn ei bod yn hanfodol bod pob sefydliad sy'n dymuno darparu nwyddau neu wasanaethau ar ei ran yn gallu dangos y cymerir pob cam rhesymol ac ymarferol i ganiatáu mynediad cyfartal a thriniaeth gyfartal mewn cyflogaeth, darparu gwasanaethau a hyfforddiant i bawb.

Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Ddogfen Gaffael Sengl Ewropeaidd wedi'i chyfuno â chwestiynau priodol am gymwysterau cyflenwyr, ac mae wedi ychwanegu ei gwestiynau penodol ei hun sy'n gysylltiedig â chydaddoldeb iddi. Mae templedi arferol Gwahoddiad i Dendro'r Cyngor yn cynnwys datganiad cydraddoldeb penodol sy'n cynnwys cymalau contract yn ymwneud â Deddf Cydraddoldeb 2010 a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Ychwanegir cymalau sy'n ymwneud â Chydaddoldeb a'r Iaith Gymraeg at ei delerau ac amodau safonol ar gyfer contractau pan fo angen.

Mae'r Cyngor yn ategu egwyddorion Datganiad Polisi Caffael Cymru (DPCC) 2015 a'i ddeg prif thema drwy strategaeth gaffael sy'n addas i'r diben sy'n darparu cyfeiriad a chydlynid strategol i gydymffurfio â blaenoriaethau corfforaethol a'r DPCC. Mae'r DPCC yn cynnwys themâu fel effeithiau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol, manteision cymunedol a chystadleuaeth agored, hygyrch.

Mae elfennau Cydraddoldeb a'r Iaith Gymraeg yn y broses gaffael o ran Dogfennaeth Tendro a Chais am Ddyfynbris wedi'u hadolygu yn unol â Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Mae'r dogfennau hyn yn cynorthwyo'r Cyngor i sicrhau bod pob cyflenwr trydydd parti yn dangos ei fod yn cydymffurfio â'r gofynion hyn, lle bo'n berthnasol i natur a math y nwyddau a'r gwasanaethau a ddarperir ar ei ran.

Mae'r Cyngor yn llofnodwr y Cod Ymarfer Cyflogaeth Foesegol mewn Cadwyni Cyflenwi. Mae Caethwasiaeth Fodern, Rhestr Ddu ac Arferion Cyflogaeth wedi'u hymgorffori yn yr holiaduron cam cyn cymhwyso / dewis ar gyfer yr holl weithgaredd tendrau cymwys.

CYNLLUN CYDRADDOLDEB STRATEGOL 2020 2024

Mae Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrff cyhoeddus;

- Cyhoeddi amcanion i fodloni'r ddyletswydd gyffredinol.
- Cyhoeddi datganiad yn nodi'r camau y mae wedi'u cymryd neu'n bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion a pha mor hir y mae'n disgwyl eu cymryd i fodloni pob amcan.
- Gwneud trefniadau priodol i fonitro cynnydd tuag at gyflawni ei amcanion a monitro effeithiolrwydd ei ddull o weithredu.
- Rhoi ystyriaeth briodol i'r wybodaeth berthnasol am gydraddoldeb a ddelir ganddi wrth ystyried beth ddylai ei hamcanion cydraddoldeb fod.

Mae Cynllun Cydraddoldeb Strategol CBS Merthyr Tudful ar gyfer y pedair blynedd nesaf (2020-2024) yn adlewyrchu ein hymrwymiad i gydraddoldeb ym Mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful ac i sicrhau ein bod yn bodloni ein rhwymedigaethau statudol yn unol â Deddf Cydraddoldeb 2010. Mae'r cynllun yn disodli'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2016-2020 a gymeradwywyd ym mis Mawrth 2016.

Mae'n tynnu sylw at gysylltiadau â deddfwriaeth a rheoliadau sy'n ymdrin â Safonau'r Gymraeg a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a chyfrifoldebau o dan Ddyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus. Mae hyn yn parhau â'r gwaith y mae'r Cyngor yn ei wneud ac yn hyrwyddo ein hymrwymiad i sicrhau bod gennym gymunedau cynhwysol heb unrhyw wahaniaethu.

Ymgynghoriad

Er mwyn helpu i lunio'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol newydd, cynhaliwyd ymgynghoriad 12 wythnos gyda'r cyhoedd a'r gweithlu rhwng mis Rhagfyr 2019 a mis Chwefror 2020. Roedd arolwg ar-lein ar gael i'w gwblhau, anfonwyd negeseuon e-bost at staff a grwpiau cymunedol sy'n adlewyrchu'r nodweddion gwarchodedig sydd wedi'u cynnwys yn Neddf Cydraddoldeb 2010, gyda diweddariadau'n cael eu rhoi ar sianeli cyfryngau cymdeithasol. Rydym hefyd wedi cyfarfod â'r Uwch Dîm Rheoli o fewn y Cyngor a'r Rheolwyr a fydd yn cyflawni'r camau yn y cynllun gweithredu.

Diben yr ymgynghoriad oedd sicrhau ein bod yn cyflawni ein dyletswyddau i adolygu ein hamcanion cydraddoldeb ac i ymgysylltu â grwpiau nodweddion gwarchodedig wrth wneud hynny.

Gofynnwyd i bobl ystyried y canlynol wrth ateb y cwestiynau;

- *Pa heriau y mae pobl sydd â nodweddion gwarchodedig yn eu hwynebu o fewn Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful?*
- *A yw'r amcanion yn ymdrin yn ddigonol â'r heriau hyn?*
- *Beth arall y gallem ei wneud i wella?*

Roedd rhywfaint o'r adborth a gawsom o'r ymgynghoriad yn cynnwys;

- Dylem ymgysylltu mwy â phobl yn y gymuned, gan sicrhau ein bod yn adlewyrchu cyfansoddiad demograffig a chyfrannau'r ardal. Dylem hefyd ymgysylltu â phobl cyn gynted â phosibl, cyn i benderfyniadau gael eu gwneud, ac ystyried amseriad grwpiau ffocws i ddarparu ar gyfer y rhai sy'n gweithio.
- Dylem arwain drwy esiampl a sicrhau bod gennym weithlu cynhwysol ac amrywiol fel ei fod yn cael ei adlewyrchu yn y gymuned ehangach. Hefyd, i siarad yn fwy agored am yr hyn y mae'n ei olygu i gael cymunedau cynhwysol, diogel a chydlynol.
- Mwy o ymwybyddiaeth o staff a hyfforddiant am nodweddion gwarchodedig ac addysg i staff ar faterion amrywiol. Addysg gadarnhaol am bobl sydd ag anableddau meddyliol a chorfforol.
- Sicrhau bod y ffordd rydym yn monitro gwybodaeth yn caniatáu i bawb gael eu cynrychioli. Dylai'r wybodaeth fod ar gael i bawb.
- Hyrwyddo cyfleoedd ar gyfer gweithio'n fwy hyblyg. Rhoi cyfleoedd i fwy o bobl wneud cais am swyddi o fewn y Cyngor drwy eu gwneud yn allanol yn ogystal ag yn fewnol.
- Chwalu rhwystrau a sicrhau cyfle cyfartal i bawb.
- Ystyried adolygu polisiâu a gweithdrefnau i fynd i'r afael ag unrhyw faterion neu heriau a nodwyd.
- Sicrhau bod gwasanaethau'n hygyrch i bawb sydd ag anableddau ac ystyried darparu cyfleusterau niwtral o ran rhyw. Hefyd ystyried diweddarau ffurflenni monitro perthnasol i adlewyrchu rhywiau eraill.
- Dylai fod tegwch mewn cyflog rhwng dynion a menywod yn y Cyngor. Sicrhau bod menywod a dynion yn cael yr un cyfle yn y gweithle, waeth beth fo'u nodweddion gwarchodedig.

Defnyddiwyd y wybodaeth o'r ymgynghoriad i lywio ein hamcanion a'n camau gweithredu yng Nghynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024.

Amcanion

Nodir y themâu a'r amcanion yr ydym wedi'u cynnwys yn y Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024 yn y tabl isod:

THEMA	AMCAN
Ymgysylltu a Chyfranogiad Cynhwysol	Ymgysylltu â'n dinasyddion i gyfranogi a sicrhau bod eu lleisiau'n cael eu clywed i ddeall ac ymateb i anghenion ein cymunedau.
Cydlyniant Cymunedol	Hyrwyddo a hwyluso cymunedau cynhwysol, diogel a chydlynol.
Gweithlu Cynhwysol ac Amrywiol	Creu gweithlu cynhwysol ac amrywiol sy'n adlewyrchu'r cymunedau ym Merthyr Tudful.
Rhywedd/Cyflog Cyfartal	Sicrhau tegwch o ran cyflog ar draws Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.
Gwasanaethau Hygyrch	Deall a dileu'r rhwystrau y mae pobl yn eu hwynebu wrth gyrchu ein gwasanaethau.

Nodwyd nifer o gamau gweithredu ar gyfer pob amcan a byddant yn cael eu hadolygu a'u monitro drwy gydol y strategaeth.

Y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

Mae'r Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol yn rhoi cyfrifoldeb ar y Cyngor i ystyried ('rhoi sylw dyledus' i) sut y gallwn leihau anghydraddoldebau canlyniadau a achosir gan anfantais economaidd-gymdeithasol wrth wneud penderfyniadau strategol. Mae'r ddyletswydd yn rhoi cyfle i ni wneud pethau'n wahanol a rhoi mynd i'r afael ag anghydraddoldeb wrth wraidd y broses o wneud penderfyniadau allweddol. Nod cyffredinol y ddyletswydd yw sicrhau gwell canlyniadau i'r rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.

Yn gyffredinol, ystyr 'anfantais economaidd-gymdeithasol' yw byw ar incwm isel o'i gymharu ag eraill yng Nghymru, heb fawr ddim cyfoeth cronedig, os o gwbl, sy'n arwain at fwy o amddifadedd materol, gan gyfyngu ar y gallu i gael gafael ar nwyddau a gwasanaethau sylfaenol.

Roedd y ddyletswydd i fod i ddod i rym ym mis Mawrth 2020. Fodd bynnag ailflaenoriaethodd Llywodraeth Cymru ei busnes i adlewyrchu natur ddigynsail pandemig y Coronafeirws (COVID 19). Felly, cytunwyd ar ddyddiad diwygiedig ar gyfer y ddyletswydd. Daw'r ddyletswydd i rym ar 31 Mawrth 2021. Bydd y ddyletswydd yn fecanwaith allweddol i gefnogi'r bobl fwyaf agored i niwed yn ein cymunedau, a bydd yn eithriadol o bwysig pan fyddwn yn gwella o'r argyfwng presennol.

Mae gwaith ymchwil a pharatoi yn cael ei wneud i gyflawni'r ddyletswydd o ddydd i ddydd a sut y caiff hyn ei ymgorffori yn ein harferion gwaith er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni'r ddyletswydd.

GWYBODAETH GYSWLLT

Rydym yn croesawu sylwadau ar yr adroddiad ac os hoffech wybod mwy am y gwaith y mae'r Cyngor yn ei wneud, defnyddiwch y manylion cyswllt isod:

Cydraddoldeb

Y Ganolfan Ddinesig

Stryd y Castell

Merthyr Tudful

CF47 8AN

Rhif Ffôn: 01685 725000

equalities@merthyr.gov.uk

Nifer y Staff

Parhaol	Cyfnod Penodol	Llawn-amser	Rhan-Amser
1879	405	1292	992

Oedran

16-34	35-54	55-64	65 a hŷn	CYFANSWM
576	1241	426	41	2284

Anabledd

Byddar/Drwm eu Clyw	Anawsterau lechyd Meddwl	Nam Symudedd	Nam ar y Clyw	Salwch Hirdymor	Nam ar y Golwg
11	7	6	2	37	4

Arall	Dim Anabledd	Dewis peidio ag ateb/Anhysbys	CYFANSWM
15	1952	250	2284

Rhyw

Gwryw	Benyw	CYFANSWM
557	1727	2284

Cyfeiriadedd Rhywiol

Menyw Hoyw/Lesbiaid	Dyn Hoyw	Deurywiol	Heterorywiol/Syth	Arall	Dewis peidio ag ateb/Anhysbys	CYFANSWM
13	12	3	1992	2	262	2284

Crefydd

Cristnogaeth	Dim Crefydd	Bwdhaeth	Iddewiaeth	Islam	Hindŵaeth	Arall	Dewis peidio ag ateb/Anhysbys	CYFANSWM
656	986	4	1	4	0	131	502	2284

Ethnigrwydd

Gwyn Prydeinig	Gwyn Arall	Asiaidd	Du Caribïaidd	Du Affricanaidd	Hil Gymysg	Dewis peidio ag ateb/Anhysbys	CYFANSWM
1993	15	8	1	1	1	265	2284

Mamiaith

Saesneg	Cymraeg	Meliteg	Pwyleg	Almaeneg	Portiwgaleg	Ffrangeg
1602	34	0	6	2	2	1

Sbaeneg	Ffilipino	Thai	Dewis peidio ag ateb/Anhysbys	CYFANSWM
1	0	1	635	2284

Proffil Pobl - Cyflog

Cyflog	Pob Staff			
	Gwryw		Benyw	
	Llawm-amser	Rhan-Amser	Llawm-amser	Rhan-Amser
£0 - £4,999	0	8	0	212
£5,000 - £9,999	0	13	0	153
£10,000 - £14,999	9	43	42	430
£15,000 - £19,999	51	26	122	230
£20,000 - £24,999	130	4	130	63
£25,000 - £29,999	88	1	119	17
£30,000 - £39,999	99	5	174	56
£40,000 - £49,999	71	0	176	4
£50,000 - £59,999	10	0	26	1
£60,000 - £69,999	12	0	16	0
£70,000+	8	0	9	0
Wedi Cyfrifo: Cyfanswm nifer y cyflogau				
CYFANSWM	478	100	814	1166

DS - mae'r ffigurau'n cynnwys staff sydd â mwy nag un swydd

Ceisiadau am Swyddi (Ebrill 2019 i Fawrth 2020)

Cyfanswm nifer y ceisiadau = 2004

O ran nifer y staff a ymgeisiodd am swydd yn fewnol yn y Cyngor, cawsom 289 o geisiadau mewnol, gyda 90 ohonynt yn ddynion a 199 yn fenywod.

O ran ymgeiswyr allanol, derbyniodd y Cyngor 1,696 o geisiadau allanol, gyda 446 ohonynt gan ddynion a 1250 gan fenywod.

O ran Ceisiadau Asiantaeth, derbyniodd y cyngor 19 cais, gyda 3 ohonynt yn ddynion ac 16 yn fenywod.

	Nifer y cyflogeion sy'n gysylltiedig â'r weithdrefn achwyniad				
Y Nodweddion Gwarchodedig	Fel yr achwynydd	Person y gwnaed achwyniad yn ei erbyn	Nifer y cyflogeion a oedd yn destun gweithdrefnau disgyblu	Nifer y gweithwyr sydd wedi gadael yr awdurdod	Nifer y staff sydd ar gyfnod Absenoldeb Mamolaeth
	1	1	21	223	58
Oedran					
16-34			5	67	42
35-54	1	1	11	84	16
55-64			5	56	
65+			0	16	
Rhyw					
Gwryw	1	1	5	68	
Benyw			16	155	58
Anabledd					
Anabl				8	2
Heb fod yn anabl	1	1		169	49
Dewis peidio ag ateb/Anhysbys			21	46	7
Cyfeiriadedd Rhywiol					
Heterorywiol	1	1		166	49
Lesbiaidd/Hoyw				4	
Deurywiol				1	
Arall				2	1
Dewis peidio ag ateb/Anhysbys			21	50	8

Grŵp Ethnig					
Seisnig / Cymreig	1	1		165	45
Gwyn Arall	1	1		9	1
Asiaidd					
Du Affricanaidd					
Dewis peidio ag ateb/Anhysbys			21	49	12
Crefydd neu Gred	2	1			
Dim Crefydd	0	0		91	25
Cristion (pob enwad)	0	0		47	15
Islamaidd	0	0			
Bwdhaeth	0	0			1
Arall	0	0		16	
Dewis peidio ag ateb/Anhysbys	2	1	21	69	17

Rhywedd/Cyflog Cyfartal

Mae'r Cyngor yn cynnal adroddiadau blynyddol ar y bwlch cyflog rhwng y rhywiau ac mae hyn wedi'i gynnwys yn y Datganiad Polisi Cyflog, a gyhoeddir ar 31^{ain} Mawrth.

Mae'r holl swyddi'n cael eu gwerthuso gan ddefnyddio cynllun Gwerthuso Swyddi Cyngor Taleithiol Llundain Fwyaf (ac eithrio'r Penaethiaid Gwasanaeth sy'n cael eu prosesu trwy'r Cynllun HAY). Ni chymerir unrhyw wybodaeth bersonol am ddeilydd y swydd i ystyriaeth ar yr adeg hon. O ganlyniad, mae'r system raddio yn rhydd rhag unrhyw ragfarn anymwybodol. Darperir y graddau a'r dulliau talu ychwanegol sydd ar waith yn y Cyngor ar sail niwtral o ran y rhywiau. Felly, nid oes unrhyw anghysonderau amlwg rhwng y rhywiau yn ystod y broses adrodd.

Nid oes anghydraddoldeb o ran cyflog. Caiff pob swydd ei sgorio'n deg ac yn gyson yn unol â chynllun Cyngor Taleithiol Llundain Fwyaf. Caiff ein polisïau a'n gweithdrefnau eu monitro a'u hadolygu'n barhaus i sicrhau nad oes unrhyw rwystrau cudd neu

ganfyddedig. Yn hanesyddol, gwnaeth y Cyngor, ynghyd ag Undebau Llafur, lawer o waith o ran gweithredu statws sengl a'r raddfa gyflog newydd.